

Trần Trung Đạo - Bài thơ "cuối năm" hay nhất tôi được đọc

29/12/2022

Khoảng đầu thập niên 1990, căn nhà của vợ chồng tôi ở Dorchester, Massachusetts, trở thành “trụ sở” không phải của một hội văn bút, mà của cả một thế hệ cầm bút lưu vong đang định cư miền Đông Bắc Mỹ.

Gọi là thế hệ bởi vì đa số nhà văn nhà thơ cùng một tuổi. Họ là Trần Hoài Thư (1942), Lâm Chương (1942), Lê Mai Linh (1942), Phạm Nhã Dự khoảng 1942, Trần Doãn Nho (1945) v.v... Trước 1975, họ biết nhau, chơi với nhau, viết chung một báo và nhiều người trong số họ còn vào trường Sĩ Quan Trừ Bị Thủ Đức cùng một khóa. Tổng cộng khoảng 30 chục người tính cả chúng tôi, những người cầm bút yêu mến họ thuộc thế hệ sau.

Họ “mượn” căn nhà của vợ chồng tôi để sinh hoạt chứ không phải tôi là một phần của họ. Tôi không biết nhiều về họ nên chỉ ngồi nghe. Những người họ gọi bằng tên, bằng “thằng”, bằng “nó” là những tên tuổi lớn mà tôi đọc và kính trọng từ Văn, Bách Khoa, Khởi Hành thời trước 1975.

Mỗi người trong số họ có vài “bí kíp thơ” họ thích, có kỷ niệm và nhất là họ thuộc.

Trong một sinh hoạt văn nghệ, nếu MC giới thiệu nhà thơ Lâm Chương, xác suất cao khán giả sẽ nghe ông đọc “Sau Những Năm Đi Xa Trở Về, Viết Bài Thơ Ngày Giỗ Má” hay “Câu Gì Em Nói Nhỏ”. Nếu giới thiệu nhà thơ

Phạm Nhã Dự, ông sẽ đọc ngay “Buổi Chiều Ở Nghĩa Trang Cà Đú” viết để tặng bạn ông, nhà thơ Tô Đình Sự. Nếu giới thiệu nhà thơ Trần Hoài Thư có thể ông sẽ đọc bài “Ô Cửa”. Lý do tôi nói chắc, vì ngày đó tôi làm MC cho tất cả chương trình văn nghệ lớn nhỏ ở Boston.

Một lần nhà thơ Lê Mai Lĩnh từ Hartford thuộc tiểu bang Connecticut đến thăm.

Trong phòng khách nhà tôi, trước khá đông văn nghệ sĩ, tôi giới thiệu nhà thơ Lê Mai Lĩnh. Nhà thơ Lê Mai Lĩnh là một người có cá tính. Ông thích làm dáng, thích làm điệu bộ, thích đóng kịch, có khi thích giả khùng. Nếu đọc giả gặp một Lê Mai Lĩnh như thế đâu đó xin đừng để ý. Bên trong, ông là một người rất hiền hòa, tình cảm và yếu mềm trước tình cảm. Ông từng khóc (thật) ở nhà tôi.

Tôi biết nhà thơ Lê Mai Lĩnh qua trung gian nhà thơ Hồ Công Tâm. Nhà thơ Hồ Công Tâm gọi và đọc trên điện thoại cho tôi nghe một bài thơ của nhà thơ Lê Mai Lĩnh tức Lê Văn Chính tức Sương Biên Thùy vừa gửi cho báo Dân Chủ Mới. Tôi không biết bút danh và tên thật của ông, và cũng chưa từng nghe đến bút hiệu Lê Mai Lĩnh. Với ông và thế hệ ông tôi là kẻ vô danh. Nhưng bài thơ làm tôi xúc động. Khi báo in ra tôi đọc lại kỹ bài thơ và càng xúc động hơn.

Bài thơ Chuyển Tàu Cuối Năm là bút ký của một người tù trên chuyến tàu từ Bắc vào Nam. Người tù này chưa được thả, chỉ bị chuyển từ một nhà tù ở Thanh Hóa vào nhà tù khác ở Gia Rai.

Bài thơ Chuyển Tàu Cuối Năm còn là tâm sự của một thế hệ, và hơn thế nữa là tâm sự của cả dân tộc trong giai đoạn đen tối của lịch sử Việt Nam. Lịch sử rồi sẽ sang trang, nhưng bài thơ Chuyển Tàu Cuối Năm của Lê Mai Lĩnh sẽ sống rất lâu cùng đất nước.

Một mai, khi cách sống và lối sống của con người đổi thay, những bài thơ tỏ tình có tính thời thượng sẽ được đưa vào thư viện. Nhưng những bài thơ gắn liền với thăng trầm của dân tộc vẫn sẽ tiếp tục sống, sống trong giảng đường đại học, trong sinh hoạt văn hóa và ngay trong những quán café dưới gốc cây me hay trên vỉa phố. Bởi vì những bài thơ đó là một phần của nền văn hóa đầy sinh động của con người trong dòng chảy không ngừng của lịch sử.

Dân tộc Việt Nam còn tồn tại hôm nay và sẽ vượt qua khổ nạn Cộng Sản bởi vì các thế hệ đi sau thường rất cảm thông với sự chịu đựng và chia sẻ tâm nguyện của những người đi trước, và đứng lên tiếp tục hành trình của họ.

Trong diễn văn nổi tiếng đọc trước quốc hội Hoa Kỳ, danh tướng Douglas MacArthur kết luận bằng cách lập lại một câu danh ngôn: “Những người lính già không bao giờ chết họ chỉ tan dần đi mà thôi”. Những người lính cầm bút Việt Nam Cộng Hòa còn sống hôm nay rồi cũng sẽ tan dần. Nhưng ước mơ một ngày dân tộc Việt thăng hoa phản ảnh trong thơ ca của họ sẽ sống mãi với thời gian.

Năm, mười năm sau, một trăm năm sau, hai trăm năm sau, các nhà văn học sử Việt Nam biết đâu lại chẳng đến con đường Dorchester ở Massachusetts, con đường Bolsa ở California, con đường Bellaire ở Houston v.v... để sưu tầm dấu tích của những người cầm bút Việt Nam Cộng Hòa còn để lại sau khi đã tan đi trên đất khách.

Đêm ở nhà tôi, nhà thơ Lê Mai Lĩnh đọc bài thơ *Chuyến Tàu Cuối Năm*.

CHUYẾN TÀU CUỐI NĂM

Về quê hương vào những ngày cuối năm

Trên con tàu chở đầy xiềng xích

Xin vĩnh biệt chào vương quốc lừa dối

Trả lại Người những đói rét hồn căm

Mai ta đi từ bóng tối mù tăm

Nơi ta về quê miền Nam yêu dấu

Hãy ở lại những đói nghèo đau thương ẩn náu

Chia tay nghe, vĩnh biệt yên nằm

Chào không chút xót thương núi rừng Việt Bắc

Hoàng Liên Sơn, Yên Bái, Lào Cai

Chào Vĩnh Phú, Thanh Phong, Thanh Hóa

Còn trong ta cơn ác mộng chưa phai

Chào bo bo, chào sẵn khoai, bắp xay bắp hạt

Vĩnh biệt nghe nước muối đại dương

Chào rau tàu bay, lá đay rừng chua xót

Khi nghĩ về lạnh buốt khớp xương

Mai ta đi chào những ngôi giáo đường

Đứng lạnh lùng giữa hoang tàn cỏ dại

Hãy ở lại nghe những nghiêng chùa đổ mái

Áo rêu phong khép kín niềm thương

Chào con phố nào ta đã có lần qua

Dẫu không biết tên để gọi

Nhưng trong lòng ta thầm nói

Đó là phố Sinh Từ

Để nhớ Trần Dần và nhóm Nhân Văn

Để ngợi ca những thi sĩ, nhà văn

Đã dũng cảm đấu tranh cho Sự Thật

Ngậm ngùi trong lòng ta tưởng nhớ Phan Khôi

Nhớ ông Bình Vôi bất hủ

Nơi miền quê nào ông đã yên nằm ấp ủ

Nhưng trong lòng tôi ông sống mãi

Ông sống mãi rồi ông Phan Khôi ơi

Nhớ về ông tôi nghĩ tới Kim Tự Tháp của ông Hồ

Mai cuộc vương tròn đời còn tính số

Mai ta đi chào những gia đình bị chỉ định cư trú

Vách đất mái tranh không đủ ấm mùa Đông

Nương sẵn đời khoai không đắp đổi qua ngày

Phải lặn lội rừng sâu năm năm một lần đổi chỗ

Thương cụ già tám mươi tất bật ngược xuôi

Mấy chục năm rồi đối khổ

Nhìn đàn con cháu điêu linh

Không dám đứng lâu để bày tỏ sự tình

Sợ thằng công an ngó nhìn quở mắng

Chào em bé ném đá ta ngày mới tới

Và cô bé chu miệng chửi rửa mẹ cha ta ngày mới ra

Giờ thì các em đã biết ta

Không phải là quân ăn thịt người

Nên đã có em mang sẵn đến cho ta

Từ con tàu qua khỏi bờ Nam

Kinh hoàng lòng ta rợn người muốn khóc

Đã sau lưng rồi xứ sở đau thương

Ta đã thoát hang hùm khó nhọc

Trên những cánh đồng miền Trung tàu qua

Ta chỉ thấy đàn bà em nhỏ

Thanh niên đâu, đi lính hay tù

Đã mấy năm rồi quê hương thế đó

Này cô gái thanh niên xung phong

Khi con tàu qua khỏi hầm đào

Sao cô cầm đá ném vào đầu công an

Rồi hai tay chống nạnh nhìn theo

Này các em ở sân ga Đà Nẵng

Có bao lắm lời lổ thể nào

Mà em ném cho ta bao thuốc tặc

Nhỡ công an thấy được làm sao

Này các em nhỏ ở sân ga Nha Trang

Em hát những gì nghe sao ngộ nghĩnh

Em giận đời chẳng rằng em bị phình

“Nhu có Bác Hồ trong thùng phuy đầy nắp

Mở nắp ra nghe cái cốc trên đầu”

Em hát lạ lùng giữa một đám đông

Đứng vẫy tay chào các anh trở lại

Trong lòng ta từ nay sống mãi

Tình quê hương lòng đồng bào miền Nam

Trong nỗi đau quân cướp Đỏ bạo tàn

Này cái vẫy tay vụng trộm đón chào

Này con mắt nhìn dấu yêu thâm lặng

Này nụ cười trao gửi niềm tin

Đã hiểu rồi ta nhất định thắng

Chúng không giết được chúng ta sau ngày 30 tháng 4

Chúng không giết được chúng ta trong BÓNG TỐI

ĐÓI RÉT và SỰ LÃNG QUÊN

Nơi rừng núi âm u Việt Bắc

Ta đã ra ánh sáng, ta đã về đất sống

Nhất định chúng ta phải thắng

Nhất định chúng ta phải thắng

Nhất định chúng ta phải thắng

Thép đã tôi lưới gươm này phải sắc

Phải rắn, phải chắc, phải bền lòng, dũng cảm

Đường gươm đi phải đẹp

Phải làm lại từ đầu, với cái giá đã mua

Phải làm lại, từ đầu, đừng để lòng già nua

Tóc dầu bạc, nhưng lòng thanh niên trẻ lại

Trên bước đường đi, trong trái tim đời thoải mái

Ta hiên ngang, chững chạc, đàng hoàng

Ta đã về, khi quân cướp hoang mang

Ta đã về, với niềm tin tất thắng

Về quê hương, vào những ngày cuối năm

Dấu trong tay xích xiềng còn trói chặt

Nhưng trong lòng ta bao nỗi hân hoan

Khi thấy dấu bạo tàn sắp tắt

SƯƠNG BIÊN THÙY, Trại tù Gia Rai, Z30A, 1981

TRẦN TRUNG ĐẠO 28/12/2022

<https://thuymyrfi.blogspot.com/2022/12>